

► kirmizisemsiye.org

HIV ve AIDS

BROŞÜRÜ

Kirmizi
Şemsiye
Cinsel Sağlık ve
İnsan Hakları
Derneği

Kirmizi Şemsiye
Cinsel Sağlık ve
İnsan Hakları
Derneği Yayınıdır

HAZİRAN - 2022

Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği (2022)

Bu yayının tüm hakları Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği'ne aittir. Yayının bir bölümünün veya tamamının çoğaltılması öncesi, Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği'nden izin almak mecburidir.

Yayının belirli bölümlerinin alıntılanması, bu yayın ve ilgili bölümleri referans gösterilerek gerçekleştirilebilir. Uygun şekilde referans gösterildiği sürece, izin alınması zorunlu değildir.

Kitapçıkta yer alan görüşler, Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği'nin görüşleridir. Bu kitapçık GILEAD desteği ile hazırlanmıştır. İçeriğin sorumluluğu tamamıyla Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği'ne aittir ve GILEAD'ın görüşlerini yansıtmamaktadır.

Revizyon:

Elif Topçu

Tasarım ve Baskı:

OnAda Tanıtım

Kavaklıdere, Büklüm Cd. 2/25 Çankaya / ANKARA

www.onada.com.tr

İçindekiler Tablosu

Cinsel Yolla Aktarılan Enfeksiyonlar (CYAE) Nedir?	4
CYAE Aktarım Yolları ve Belirtileri	4
Bazı Cinsel Yolla Aktarılan Enfeksiyonlar	5
Sifiliz (Frengi)	5
Gonore (Bel Soğukluğu)	5
Klamidya	6
Trikonomas	6
HPV	6
Herpes / Genital Uçuk	7
Hepatit B	7
HIV Nedir?	8
HIV'in Aktarım Yolları	8
HIV Nasıl Aktarılmaz	9
HIV'in Belirtileri ve Seyri	9
Test Yaptırmanın Önemi	10
PEP ve PrEP Nedir?	11
Belirlenemeyen=Bulaştırmayan	11
Korunma	12
COVID-19 Pandemisinde HIV ve AIDS Durum Tespiti Anketinden Veriler	13
İletişim Bilgileri	15

CİNSEL YOLLA AKTARILAN ENFEKSİYON (CYAE)

CYAE Nedir?

» Dünya Sağlık Örgütü, cinsel yolla aktarılan enfeksiyonları şu şekilde tanımlamaktadır: İnsanlar arası, kişiden kişiye cinsel ilişki yoluyla aktarılan enfeksiyonlara cinsel yolla aktarılan enfeksiyonlar (CYAE) denir. Cinsel yolla aktarılan 30'dan fazla bakteri, virüs ve parazit bilinmektedir.

» Dünya genelinde her gün yaklaşık 1 milyon CYAE aktarımı gerçekleşmektedir.

» CYAE'lerin büyük çoğunluğu hiçbir belirti göstermez ya da çok hafif semptomlar gösterirler. Herpes, sifiliz gibi bazı CYAE türlerinin HIV riskini 3 kattan fazla artırdığı bilinmektedir.

» CYAE'ler baskın olarak vajinal, anal ve oral ilişki yoluyla aktarılmakla birlikte bazı türleri kan ve kan ürünleri yoluyla da aktarılabilmektedir. Sifiliz, Hepatit B, HIV, Klamidya, Gonore, HPV gibi pek çok CYAE türü anneden çocuğa hamilelik veya doğum esnasında geçebilir.

CYAE AKTARIM YOLLARI VE BELİRTİLERİ

- Cinsel yolla aktarılan enfeksiyonlar şu yollarla aktarılır:
 1. Korunmasız cinsel ilişki (anal, oral ve vajinal),
 2. Meni, vajinal sıvı, kan veya kan ürünleri, enjektör ve jilet gibi araçların ortak kullanımı,
 3. Anneden bebeğe gebelik, doğum veya emzirme esnasında.
- Cinsel yolla aktarılan enfeksiyonların bazı önemli belirtileri şunlardır:
 1. Genital, oral veya rektal (anüs) bölgede şişlik, kızarıklık, yara ve kaşıntılar,
 2. İdrar yaparken acı veya yanma,
 3. Peniste, vajinada veya anüste akıntı,
 4. Vajinada (regl dönemi haricinde) ve anüste kanama,

5. Kasıklarda veya yakın vücut bölgelerinde ağrılı ve şişmiş lenf düğümleri,
6. Alt karın ağrısı,
7. Renkli ve kötü kokulu akıntı,
8. Ağrılı cinsel ilişki,
9. Ateş.

BAZI CİNSEL YOLLA AKTARILAN ENFEKSİYONLAR

Sifiliz (Frengi)

» Sifiliz, Treponema Pallidum adı verilen bir bakterinin yol açtığı CYAE'dir. Tedavi edilmez ise, tüm vücuda yayılma riski bulunmaktadır. 3 evrede vücuda etki eder.

» Bakterinin yol açtığı yaralara (şankr) temas ile bulaşır. Bu yaralar dış genital organlar, vajina, makat, rektum, ağız ve dudaklarda görülebilir.

» Sifiliz antibiyotik ile tedavi edilebilmektedir. Tedaviden sonra tekrar enfekte olunabilir; dolayısıyla bağışıklık sağlamaz. Tedavi enfeksiyonun verdiği zararları geri alamayabilir.

» Cinsel olarak aktif iseniz, erkeklerle cinsel ilişkiye giren bir erkekseniz, HIV ile yaşıyorsanız, Sifiliz ile yaşayan bir partneriniz varsa düzenli olarak test yaptırmalısınız.

Gonore (Bel Soğukluğu)

» Etkeni Neisseria Gonorrhoeae adlı bakteri olan gonore, idrar yoluna veya rahim boynuna yerleşir ve bu bölgelerde iltihaplanmaya neden olur. Ayrıca ağız, boğaz, göz ve anüs bölgelerinde de görülebilir.

» Kuluçka süresi 2 – 5 gün arasındadır. En fazla bir hafta içerisinde belirtileri ortaya çıkar.

» Antibiyotik ile tedavi edilir. Tedavi edilmese bile birkaç hafta içinde yakınmalar kendiliğinden gerileyebilir. Ancak bu koşullarda hastalık kronik hale gelebilir.

Klamidya

» CYAE'ler arasında en sık görülen bakteri kaynaklı bir diğer enfeksiyondur. Bakteri idrar yoluna ve rahim boynuna yerleşir. Dış etkenlere dirençli bir bakteridir. İlk belirtiler genellikle ilk 2 hafta içerisinde ortaya çıkar. Tamamen belirtsiz de seyredebilir.

» Anal ilişki söz konusu ise, enfeksiyon dışkı kanalında gelişebilir. Anüs bölgesinde ağrı ve akıntı oluşabilir.

» Tedavide kullanılan antibiyotikler hasta tarafından düzenli ve doğru alınırsa %95 etkili olabilir.

» Enfekte kişinin son 6 ay içindeki cinsel partnerleri de sorgulanıp test edilmeli ve ihtiyaç durumunda tedaviye alınmalıdır.

Trikomonas

» Bir hücreli bir parazit sebebiyle ortaya çıkan bir enfeksiyondur.

» Vajina ve idrar yoluna yerleşir ve sıklıkla belirtili bir hastalık tablosuna yol açar.

» Belirtileri genellikle ilk enfeksiyondan sonraki 20 gün içerisinde sonra ortaya çıkar.

» Tedavisi uygun antibiyotikler ile mümkündür. Partnerin de mutlaka tedavisi gereklidir.

HPV

» Human Papilloma Virus (HPV) adı verilen bir virüsün vücuda girmesinden sonraki 3 ay içerisinde ortaya çıkan enfeksiyondur.

» HPV deri ve mukozalarda iyi huylu siğiller oluşturur; ancak bazı durumlarda ilerleyici kansere de neden olabilir. Örnek olarak dil kökü kanseri söylenebilir.

» Virüs vücuda alındıktan sonra birkaç aydan birkaç yıla kadar belirti göstermeyebilir fakat bu süreçte kişi aktarabilir.

» Virüs penis üzerine, genital bölgeye, dış cinsel organlara, anüse veya rahim ağzına yerleşir.

» 100'den fazla türü bulunan HPV'nin en sık kansere neden olan HPV16 ve HPV18 türlerine karşı korunmak için HPV aşısı yaptırılması önem taşımaktadır.

Herpes / Genital Uçuk

» Genital Uçuk Enfeksiyonu da denen Genital Herpes Enfeksiyonu'na "herpes simpleks virüsü" (HSV) sebep olur.

» Herpes, HSV virüsüne sahip olan biriyle gerçekleştirilen oral, vajinal ya da anal cinsel ilişki yoluyla aktarılır.

» Virüsün vücuda girmesinden sonraki bir hafta içerisinde hastada kas ağrısı, baş ağrısı, halsizlik, yüksek ateş gibi nezle benzeri belirtiler ortaya çıkabilir.

» Çoğunlukla belirtisiz ya da hafif belirtili olduğu için kişiler enfekte olduğunun farkına varamayabilir.

Hepatit B

» Virüs, enfekte kişilerin cinsel sıvısı, teri, kanı, tükürüğü, sütü, idrar ve gözyaşında bulunabilir.

» Hepatit B, kan, cinsel sıvılar ve diğer vücut sıvıları ile temas yoluyla aktarılabilir.

» Kuluçka süresi 2-6 ay arasında değişmekle birlikte kişilerin %75-80'inde belirti göstermeyebilir.

» Virüs, olumsuz koşullara dirençlidir. Dolayısıyla, aktarım riski çok yüksektir.

» Tedavisi mümkündür. En etkin korunma yolu aşıdır.

HIV NEDİR?

» HIV, Human Immunodeficiency Virus ifadesinin baş harflerinden oluşan bir kısaltmadır. Türkçesi İnsan Bağışıklık Yetmezliği Virüsü'dür. HIV, varlığını sürdürebilmek için vücudunuzdaki sağlıklı bir hücreye ihtiyaç duymaktadır.

» HIV'in hedef aldığı hücreler ise, normalde insan vücudunun bağışıklık sistemi içinde yer alan ve hastalıklara karşı vücudu koruyan hücrelerdir.

» HIV, hedef aldığı bu hücreleri çeşitli aşamalarla istila eder, hücrenin yönetimini ele geçirir, hücre içinde kendi kopyalarını yaratır ve en sonunda da hücrenin ölümüne sebep verir. Hücrenin ölümünden sonra, oluşturulmuş kopyalar tekrar başka sağlıklı hücrelere yapışır ve bu böyle devam eder.

» Bu döngü içinde, bir yandan HIV kendini kopyalayıp çoğalırken, diğer taraftan da vücudun bağışıklık sistemini oluşturan hücreler gittikçe azalmaktadır. HIV tedavisinin genel prensibi, virüsün bu anlatılan işleyişindeki basamaklardan birini engellemek ve böylece bağışıklık sistemini korumaktır.

» Eğer gerekli tedavi uygulanmıyorsa, bir noktadan sonra bağışıklık sistemi işlevini kaybedecek ve sağlıklı bir insan için kolaylıkla atlatılabilecek hastalıklar, hayatı tehdit edecek hale gelebilecektir.

» HIV ile enfekte olan kişilere HIV pozitif (HIV+) veya HIV ile yaşayan kişi adı verilir.

» AIDS (Edinilmiş Bağışıklık Yetmezliği Sendromu) ise HIV tedavi edilmediği takdirde ortaya çıkan ve vücudun fırsatçı enfeksiyonlara karşı savunmasız durumda olduğu bir hastalıklar tablosudur.

» AIDS, gerekli ilaçlarla kontrol altına alınabilmekte ve AIDS ile yaşayan kişiler tekrar HIV pozitif aşamaya dönebilmektedirler.

HIV'İN AKTARIM YOLLARI

» HIV'in aktarım yolları kesindir ve bu yollar dışında aktarma ihtimali yoktur.

» Vücut Sıvıları/Cinsel Sıvılar: HIV pozitif kişi ile korunmasız (kondom kullanmadan) cinsel ilişki,

- » Enfekte kan ve kan ürünleri,
- » Ortak kullanılan ve HIV ile enfekte enjektör,
- » HIV pozitif anneden bebeğe gebelik döneminde, doğum sırasında veya emzirme yolu ile.

HIV NASIL AKTARILMAZ

HIV'in aktarım yolları ile ilgili doğru bilgiye sahip olmak önemlidir. Toplum içerisinde HIV'in nasıl aktarıldığına dair çokça yanlış bilgi bulunmaktadır. Bu yanlış bilgiler, HIV ile yaşayanlara karşı önyargıların artmasına ve bu kişilerin damgalanmasına ve ayrımcı muameleler ile karşılaşmasına sebep olmaktadır.

- » Öpüşmekle ve tokalaşmak ile aktarılmaz!
- » Aynı tabaktan yemek yemek ile aktarılmaz!
- » Aynı bardaktan su içmekle aktarılmaz!
- » Sivrisinek gibi canlılar ile aktarılmaz!
- » Aynı odada bulunmakla aktarılmaz!
- » Yan yana durmakla ve konuşmakla aktarılmaz!
- » Aynı tuvaleti kullanmakla aktarılmaz!
- » Aynı yüzme havuzunu kullanmakla aktarılmaz!

HIV'in Belirtileri ve Seyri

» HIV vücuda giriş yaptıktan sonraki 1-6 hafta erken dönem belirtilerin ortaya çıktığı Erken Semptomatik Dönem'dir. Kişinin bu dönemde aktarıcılığı yüksektir. HIV'e özgü olmayan ve değişkenlik gösteren bu belirtiler şöyle sıralanabilir:

» Yüksek ateş, lenf bezlerinde büyüme, boğazda iltihaplanma, vücutta döküntü (genelde yüz ve gövdede), kas ve eklem ağrısı, ishal, baş ağrısı, bulantı ve kusma, kilo kaybı, genital bölgelerde yaralar vb.

» HIV'le yaşayan kişiler ortalama 7-10 yıl belirti göstermeyebilir. Bu döneme Asemptomatik Dönem adı verilir. Bu dönemde aktarıcılık devam eder.

» Hiç tedavi almayan kişiler AIDS evresi olarak bilinen evreye geçtiklerinde bağışıklık sistemleri ciddi şekilde tahrip olmuş olur ve çeşitli enfeksiyonlar ve kanser türlerine karşı dirençlerini yitirirler.

TEST YAPTIRMANIN ÖNEMİ

» Riskli olduğunu düşündüğünüz davranışınız sonrasında test yaptırmanız gerekir.

» HIV'in belirlenebilmesi için riskli davranış üzerinden belli bir sürenin geçmesi gerekmektedir (pencere dönemi).

» Güvenli olmayan ya da şüpheli bir davranış sonrası en erken 28, en geç 90 gün içinde ilgili sağlık kuruluşuna gidip test yaptırmanız!

» Test yaptırmadan önce ve test sonrasında mutlaka konu ile ilgili danışmanlık almalısınız!

» Test ve danışmanlık sürecinin sağlıklı bir şekilde devam etmesi amacıyla konu hakkında uzman bir hekime başvurmalısınız. Test sonucunuz pozitif çıkarsa, mutlaka ilgili hekim desteği ile tedavinize başlamalı ve tedavinizi aksatmadan devam ettirmelisiniz.

» Tedavinizi aksatmanız halinde, HIV bağışıklık sisteminize daha fazla zarar verme imkanı bulacaktır.

Vakaların üçte ikisinde şikayet ortaya çıkmayabilir!

Dolayısıyla düzenli aralıklarla testlerin yaptırılması önemlidir!

PEP ve PrEP Nedir?

» PEP (post-exposure prophylaxis), riskli davranış sonrası korunmanın bir aracı olarak kullanılan ilaçlardır.

» Yalnızca acil durumlar sonrası kullanılması tavsiye edilen PeP, HIV'e maruz kalınma ihtimali söz konusu olduğunda (kondom yırtılması, cinsel saldırı vb.) 72 saat içinde alınabilmektedir ve 28 gün kullanılmalıdır.

» Şüpheli/riskli davranış sonrasında eğer hücreler HIV ile enfekte olmuşsa, PeP HIV'in kendini kopyalamasını ve yayılmasını önlemeye yardımcı olur.

» Türkiye'de sadece sağlık çalışanlarına yönelik olarak mesleki maruziyet nedeniyle ücretsiz reçete edilebilmektedir.

» PREP (pre-exposure prophylaxis) ise riskli temas öncesi kullanılabilen bir önleme yöntemidir.

» HIV ile temas riskli yüksek olan kişilerin cinsel ilişki ya da enjektör paylaşımı yoluyla HIV aktarımını önlemek üzere kullanabilecekleri bir korunma yöntemidir.

» PREP doktorunuzun önerdiği şekilde kullanıldığında cinsel ilişki yoluyla aktarımı %99 oranında önleyebilir.

» PEP ve PREP, gebeliği ve diğer cinsel yolla aktarılan enfeksiyonları (CYAE) önlemede etkili değildir. İstenmeyen gebeliklerden ve CYAE'lerden korunmanın bilinen en etkili yolu kondom kullanmaktır.

BELİRLENEMEYEN = BULAŞTIRMAYAN

» Antiretroviral Tedavi- ART (HIV ilaçları) kullanan ve viral yükü belirlenemeyen düzeyde (undetectable) olan bireylerin HIV'i cinsel ilişki yolu ile aktarmaları önemsiz derecede risk seviyesine sahiptir. Kullanılan ilaç rejimine bağlı olarak bireylerdeki viral yük seviyesinin belirlenemeyen düzeye inmesi, ilaç kullanımına başladıktan sonra altı ayı bulabilir. Devamlılığı olan ve geçerli bir HIV baskılaması, uygun tedavi planının seçilmesi ve bu tedaviye mükemmel bir uyum ile sağlanabilir. HIV'in vücutta baskılanması hem bireysel hem de toplum sağlığı açısından takip edilmesi gereken bir durumdur.

» Belirlenemeyen HIV yükü sadece HIV aktarımını engeller. Kondom kullanımı ise HIV aktarımını önlemekle kalmayıp, diğer cinsel yolla aktarılan enfeksiyonları ve gebeliği de önler. HIV'den korunma yönetiminin seçimi, cinsel yaşam, koşullar ve ilişki şekilleri göz önüne alınarak kişiden kişiye farklılık gösterebilmektedir. Örneğin, farklı partnerlerle cinsel ilişkiye giren ya da genel olarak tek eşli olamayan kişilerin, birçok cinsel yolla aktarılan enfeksiyondan kendilerini korumaları için kondom kullanmaları önerilir.

KORUNMA

Kondom

- » Cinsel yolla aktarılan enfeksiyonlar ve istenmeyen gebeliğe karşı bilinen en etkili korunma yöntemi kondomdur.
- » İki tür kondom bulunmaktadır:

a) Penis kondomu

b) Vajina/Dahili kondom

» Piyasada daha çok bulunan penis kondomu, en bilinen kondom türüdür. Cinsel eşlerin daha yoğunlukla kullandığı penis kondomu, daha ucuzdur ve daha erişilebilirdir.

» Vajina kondomu/dahili kondom ise, penis kondomuna kıyasla daha az bilinmektedir. Piyasada az bulunur ve pahalıdır. Ancak, fonksiyonu itibarı ile son derece kullanışlı ve faydalıdır.

» Vajina/Dahili kondomu poliüretandan yapılmıştır. Son dönemlerde bazı firmalar, lateks kullanarak da vajina/dahili kondomu üretmektedir. Aynı zamanda, CYAE'lere karşı da etkili bir koruyucudur.

COVID-19 Pandemisinde HIV ve AIDS Durum Tespiti Anketinden Bazı Veriler

117 katılımcı ile sonuçlanan anketimizde,

Katılımcılara sorulan; **“Pandemi döneminde şüpheli/riskli cinsel ilişkiye girdiniz mi?”** sorusuna;

- 85 kişi hayır,
- 32 kişi ise evet yanıtını vermiştir.

Ardından kısa yanıtı olarak; **“Size göre şüpheli cinsel ilişki nedir?”** sorusu sorularak katılımcıların “şüpheli cinsellik” denildiği zaman ne düşündükleri ölçülmüştür.

Katılımcıların ortak cevapları ise;

- ✓ Güvenli cinsellik materyalleri olmadan yaşanan cinsel ilişki,
- ✓ Sağlık statüsünün bilinmediği, birden fazla partneri olan kişilerle yaşanan cinsel ilişki,
- ✓ Karşılıklı rızanın alınmadığı ve karşılıklı hassasiyetlerin gözetilmeyip ilişki süresince güvenli yolların tercih edilmediği cinsel ilişki şeklinde olmuştur.

Katılımcılara sorulan **“Pandemi döneminde şüpheli/riskli cinsel ilişkiye girdiyseniz herhangi bir sağlık kuruluşuna başvurduunuz mu?”** sorusuna

- 95 kişi hayır
- 22 kişi evet yanıtını vermiştir.

Katılımcılarımıza sorulan **HIV ve AIDS hakkında bilginiz var mı?** sorusuna;

- 115 kişi evet
- 2 kişi hayır yanıtını vermiştir.

Katılımcılarımıza HIV ve AIDS hakkında bir **ölçme sorusu** hazırladık.

HIV ve AIDS hakkında aşağıdaki seçeneklerden hangisi doğrudur?

- HIV ve AIDS aynı anlama gelir.
- HIV ve AIDS'in tedavisi yoktur.
- HIV ve AIDS öpüşerek aktarılabilir.
- **HIV doğru tedavi yöntemleri ile B=B yani belirlenemeyen eşittir bulaştırmayan seviyesine gelebilir.**

Bu soruya katılımcılarımızın toplamda **18'i yanlış, 99'u ise doğru cevabı vermiştir.**

Pandemi döneminde cinsel yolla aktarılan enfeksiyonlarla ilgili danışmanlık ve test sürecini ilerletebilmek için herhangi bir sağlık kuruluşuna erişim sağlayabildiniz mi? Sorusuna katılımcılarımızın

- 76'sı hayır
- 41'i evet yanıtını vermiştir.

Daha önce HIV testi yaptırdınız mı? sorusuna ise,

- 71 kişi evet
- 46 kişi hayır yanıtını vermiştir.

İLETİŞİM BİLGİLERİMİZ

Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği Danışma Hatları Artık Tek Bir Numarada!

 0850 244 12 75

- » Cinsel sağlık danışmanlığı
- » Beden uyum süreci ve akran danışmanlığı
- » Hukuki danışmanlık
- » Sosyal hizmet danışmanlığı **hakkında destek alabilirsiniz.**

Aynı zamanda;

Cinsel Sağlık için:

cs.danisma@kirmizisemsiye.org

Beden Uyum Süreci için:

bus.danisma@kirmizisemsiye.org

Hukuki Danışmanlık için:

hukuki.danisma@kirmizisemsiye.org

Sosyal Hizmet Danışmanlığı için:

sosyalhizmet.danisma@kirmizisemsiye.org

e-posta adreslerinden bize her zaman ulaşabilirsiniz.

 kirmizisemsiyedernegi

 KirmiziSemsiyeD

 KirmiziSemsiyeCinselSaglikVeInsanHaklariDernegi

 Kirmızı Semsiye